

NORD-TROMS TINGRETT

DOM

Avsagt: 20.06.2012 i Nord-Troms tingrett,
Saksnr.: 11-015462TVI-NHER
Dommer: Dommerfullmektig Marianne Nergaard Magnus
Saken gjelder: Krav om erstatning og oppreisning for ærekrenkelser,
Erstatning og oppreisning

Leif Erik Knutsen

Advokat Roar Bårdlund

mot

Nordisk Film Tv AS

Advokat Stine Helén Pettersen

Viasat Broadcasting Uk Limited

Advokat Stine Helén Pettersen

Lasse Ramstad

Advokat Stine Helén Pettersen

Janne Seime Siler

Advokat Stine Helén Pettersen

DOM

Saken gjelder krav om erstatning og oppreisning for ærekrenkelseser.

Fremstilling av saken

I 2008 ønsket Elisabeth og Torgeir Skredlund å foreta en påbygning og spesialtilpasning av sin bolig i Th. Widdings veg 9 i Tromsdalen. Bakgrunnen for dette var at familien hadde fått syv barn, og den yngste tvillingdatteren Alma hadde pga. en sjelden funksjonshemning særlige behov bl.a. knyttet til bruk av rullestol og lydisolert soverom. Familien kontaktet et arkitektfirma som hjalp dem med søknader og tegninger, og de fikk dessuten bistand fra Tromsø kommune, ergoterapeut, fysioterapeut og Nasjonalt kompetansesenter for sjeldne funksjonshemninger. Tromsø kommune ga familien tilsagn om støtte til påbygningen og spesialtilpasningen av boligen. Familien innhentet flere tilbud på utføringen av byggeprosjektet. De kontaktet Knutsen Byggservice ved Leif Erik Knutsen (Knutsen) etter å ha sett en avisannonse som reklamerte for firmaet, og Knutsen innga det rimeligste tilbudet. Familien var i henhold til kommunens vilkår for boligtilskudd forpliktet til å velge det rimeligste tilbudet, og de valgte derfor Knutsen. Partene inngikk 2. september 2008 en "[a]vtale på oppføring av tilbygg og ombygging av Th. Widdingsvei 9", der de to første avsnittene lyder slik:

"Knutsens Byggservice (KB) er ansvarlig for å føre opp nytt tilbygg og utføre nødvendig ombygging av Th. Widdingsvei 9 i henhold til mottatte tegninger og beskrivelse. Utgraving og tilkjøring av masser er ikke med i beregningen heller ikke rør og elektrisk arbeid.

KB vil stå som hovedentreprenør og vil skaffe til veie andre underentreprenører og stå ansvarlig for materialbestillinger og retur.

Det fremgår av avtalens fjerde avsnitt at Knutsen beregnet å bruke "ca. 1.600 timer +-" på arbeidet. Avtalen henviser i siste avsnitt til "forenklet Norsk bygge- og anleggskontrakt fra Norsk Standard NS 8406."

Knutsen engasjerte maskinentreprenør Alf Isaksen til å foreta gravearbeidene på eiendommen. Isaksen har forklart at han gravde ut tilbyggstomten og at han måtte grave ca. 70-80 cm under det gamle huset, før han fylte til muren. Han sendte fakturaene for sitt arbeid direkte til familien Skredlund. Torgeir Skredlund har forklart at familien fikk flere advarsler bl.a. fra en anleggsgartner mot å benytte Isaksen, og de spurte derfor Knutsen om det var i orden at de byttet graver. Knutsen sa ja til dette, og familien kontaktet i oktober 2008 Byggservice Mjelde (BM). BM skulle bl.a. grave en grøft for støttemur og hull til søylepunktene for terrassen. Det er uenighet om hvem som hadde ansvaret for fundamenteringen og også hvem som har gjort hva. Knutsen hevder at han ikke hadde noen innflytelse på verken Isaksens eller BMs arbeid, at han og hans folk ikke har gravd noe som helst og ikke har hatt noe med de 18 søylene til terrassen å gjøre. Det eneste han

gjorde var å foreslå at et såkalt "Big Foot-element" kunne brukes til fundamenteringen, men familien sa nei til dette da de fikk vite prisen. Asgeir Karlsen i BM har derimot forklart at grunnforholdene var vanskelige og besto av mye myr og at BM ønsket å grave helt ned til fast grunn. BM hevder imidlertid at de ble stoppet av Knutsen, som ønsket å støpe med en gang. Dette ville ikke BM være med på, og firmaet forlot derfor byggeplassen. Karlsen har forklart at BM så vidt hadde begynt på søylepunktene, men ikke fullført dette arbeidet og at fundamenteringen skjedde etter at de hadde dratt.

Torgeir Skredlund har forklart at familien etter hvert ble bekymret for kvaliteten på det arbeid som ble gjort på huset. Da taket kom på, så de bl.a. at det var store skjevheter i huset og at den ene vegg var 15 cm lengre enn den andre helt fra grunnmuren. De oppdaget også at undertaket var lagt feil vei. På bakgrunn av de feil og mangler som var oppdaget, engasjerte familien ingeniør Oddvar Skjærstein fra firmaet Byggebistand som byggherrerepresentant. Skjærstein har forklart at han var på første befaring på eiendommen 10. november 2008 og at han da oppdaget en rekke feil og mangler ved det arbeidet som var gjort. I tillegg til skjevhetene og taket, var det bl.a. tale om mangler ved fundamenteringen for søyler for bæring av altaner og utvendig bod, da det ikke var noen understøttelse under spirorørene som var satt rett ned i myrområdet. Familien og Skjærstein avholdt et møte med Knutsen 14. november 2008 som Skjærstein skrev referat fra. Agendaen på møtet var taksering av skjevheter, feil og mangler oppdaget ved befaring, kontrakt, tilbud og byggetid og fremdriftsplan. På dette tidspunktet hadde Knutsen brukt 1137 av de ca. 1600 timene i henhold til avtalen. Det ble 19. november 2008 inngått en ny kontrakt mellom familien og Knutsen basert på fremdriftsplan utarbeidet av Knutsen 16. november 2008, og det ble der avtalt at resterende arbeid skulle utføres til en fast sum på 278 000 kroner.

I månedsskiftet oktober/november 2008 hadde familien Skredlund spurt Knutsen om han kunne forsere byggingen av terrassen med inngangspartiet for å få den klar før snøen kom, bl.a. av hensyn til rullestoladgang. Knutsen hadde imidlertid ikke kapasitet til dette, og etter samtykke fra ham hyrte familien derfor inn et annet snekkerlag, Polar Byggservice, som bygget selve terrassen. Det fremgår av møtoreferatet fra 14. november 2008 at "[p]å avtalte 1600 timeverk skal innleid arbeidslag denne uke fratrekkes denne sum med timer som fremkommer på timelister."

Knutsen erkjente i januar 2009 at undertaket var lagt feil, og det ble avtalt at familien Skredlund skulle holde tilbake 93 000 kroner i påvente av retting. Rettingen skulle Knutsen utføre til våren når værforholdene tillot det. Knutsen la på en ekstra vindsperre som et midlertidig tiltak. Knutsen hadde tidligere også erkjent skjevheten i huset, og det ble avtalt at familien skulle tilbakeholde/få kompensasjon på 50 000 kroner for denne mangelen. Det ble etter hvert avholdt flere møter mellom familien og Knutsen som Skjærstein skrev referater fra. Knutsen hevdet at byggeprosjektet hadde endret vesentlig karakter underveis og at det var en rekke tilleggsarbeider som ikke var planlagt i de opprinnelige tegningene.

Av referat fra møte 22. januar 2009 fremgår det at Knutsen mente at grensen for tilbakeholdt beløp var nådd, og han krevde 50 % oppgjør for fakturaer på 112 687,50 kroner. Familien var ikke enig i dette og viste bl.a. til at Knutsen skulle levere bygget til fastpris etter avtale inngått 19. november 2008. Knutsen stanset etter dette arbeidet.

Familien Skredlund innhentet en rapport fra Troms Takst AS ved ingeniør Svein H. Hansen. I rapporten datert 25. juni 2009 ble samlet kostnad for utbedring av gjennomgatte bygningsmessige avvik stipulert til 1 428 465 kroner inkludert mva. Oppsummeringsvis uttales følgende i taksten på side 1:

"Oversiktsmessig anføres at utført arbeid har store mangler og det er vanskelig på bakgrunn av det man ser å kunne stole på utførelse av det man ikke kan se i skjulte konstruksjoner og utførelse. I hovedsak må mye av arbeidet gjøres om hvilket medfører høye kostnader."

Familien Skredlund sendte prosessvarsel til Knutsen 29. juli 2009, og deretter ble forliksklage tatt ut med påstand om at Knutsen skulle dømmes til å betale 1 357 407,50 kroner med tillegg av forsinkelsesrenter. Knutsen innga tilsvaret i saken 20. oktober 2009. Saken ble innstilt hos forliksrådet i november 2009. Skredlunds tok 5. mars 2010 ut stevning i saken, og Knutsen innga tilsvaret der han bl.a. anførte at han ikke hadde gitt noe fast prisoverslag, men en uforpliktende prisantydning og at han hadde gjennomført en berettiget stansing av arbeidet.

Nordisk Film TV AS (Nordisk Film) som produserte programserien "Bygg og Bedrag" for kanalen Viasat TV3 (TV3), mottok 28. oktober 2009 et kontaktskjema fylt ut på nettet av maskinentreprenør Stig Kristiansen. Bakgrunnen for Kristiansens henvendelse var at hans firma hadde blitt kontaktet av familien Skredlund for en eventuell prisvurdering på utbedringsarbeidet på eiendommen i Th. Widdings veg 9. Kristiansen reagerte på det mangelfulle arbeidet som var utført på eiendommen og ønsket at programskaperne skulle hjelpe familien. Nordisk Film bestemte seg for å undersøke saken videre. Deres faste samarbeidspartner SINTEF Byggforsk ble kontaktet, og seniorforsker Vivian Meløysund gjennomførte to befaringer på eiendommen henholdsvis 11. februar 2010 og 28. mai 2010. Meløysund rapporterte om alvorlige feil og mangler på boligen. Videre hadde Nordisk Film samtaler med familien Skredlund og Skjærstein, i tillegg til at de leste rapporten fra Troms Takst. De foretok også en ringerunde til et utvalg av de referansene Knutsen hadde oppgitt på sin hjemmeside og sjekket Knutsens bakgrunn nærmere. De undersøkte videre en sak som sto for Forbrukerrådet mellom Tommy Sørensen og Knutsen knyttet til Knutsens renovering av Sørensens bad. Basert på dette ble det besluttet å lage en episode i serien "Bygg og Bedrag". Nordisk Film fikk lokale håndverkere i Tromsø til å stille opp gratis og rette opp en del av de manglene som forelå på eiendommen i Th. Widdings veg 9, herunder feilene ved fundamenteringen og takkonstruksjonen. Ingeniør Bernt Døhl i firmaet Stig Kristiansen AS og Vacumkjempen AS utførte fundamenteringsarbeidet, mens firmaet 1-2-3 Bygg AS sto for opprettingen av takkonstruksjonen. Nordisk Film ved Lasse

Ramstad og John Bjarne Lium henvendte seg to ganger til Knutsen på telefon for å få ham til å stille opp på et intervju. Knutsen ønsket imidlertid ikke dette, men hans advokat Roar Bårdlund ble 19. august 2010 intervjuet av programleder Janne Seime Siler.

Program 7 i sesong 2 av "Bygg og Bedrag" ble sendt på TV3 20. oktober 2010, 24. oktober 2010 og 24. november 2010, i tillegg til at det har vært kringkastet fortløpende på internettkanalen TV3 Play. Programmets hovedfokus er byggeprosjektet i Th. Widdings veg 9, men også Knutsens øvrige næringsvirksomhet og hans oppdrag for Sørensen blir omtalt i programmet. Knutsen fremmet 19. og 21. oktober 2010 krav om stansing av programmet overfor Nordisk Film og TV3, men kravet ble ikke etterkommet.

Familien Skredlund og Knutsen gjennomførte 21. oktober 2010 rettsmekling og inngikk samme dag et utenrettslig forlik i byggesaken. Forliket innebar at Knutsen skulle betale 700 000 kroner til familien. Han overførte 100 000 kroner samme dag, mens resten skulle betales etter en avdragsplan. Ved Nord-Troms tingretts kjennelse av 21. oktober 2010 ble saken hevet. Partene utarbeidet samtidig en felles pressemelding som lød slik:

"Knutsens Byggeservice erkjenner at det har vært noen feil og mangler i byggeprosjektet Th. Widdings vei 9, men partene er nå kommet til enighet om en minnelig ordning.

Partene er uenige om hvem som hadde ansvaret for prosjektering og fundamentering av terrasse. Knutsens Byggeservice eller Leif Erik Knutsen har ikke bygget selve terrassen.

Partene er enige om at Knutsens Byggeservice og Leif Erik Knutsen i januar 2009 erkjente at undertaket i Th. Widdings vei var lagt feil. På bakgrunn av dette ble det avtalt et tilbakehold på kr. 93 000,- i påvente av retting.

At ikke partene er enige om alle spørsmål om ansvarsforhold har ikke vært til hinder for en minnelig løsning."

Knutsen har ikke betalt de resterende 600 000 kroner i henhold til forliket, idet han hevder at det ble fremforhandlet under utilbørlig press. Han vil derfor gå til sak for å få forliket opphevet.

Knutsen ble sykemeldt umiddelbart etter at programmet ble sendt, og han måtte permittere sine ansatte. Også Knutsens ektefelle og datter ble sykemeldt. Han mottok flere hat- og trusselmeldinger i etterkant av programmet. Hans oppdragsmengde har blitt sterkt redusert etter at programmet ble sendt. På bakgrunn av at Knutsen mente seg utsatt for straffbare ærekrenkelser og skade på sitt omdømme, tok han 26. januar 2011 ut stevning for Nord-Troms tingrett i privat straffesak mot Nordisk Film, Viasat Broadcasting UK Ltd., regissør Lasse Ramstad og programleder Janne Seime Siler (Nordisk Film m.fl.) med påstand om at en rekke utsagn i programmet skulle erklæres for døde og maktesløse og at de saksøkte skulle betale erstatning for lidt tap og fremtidig inntektstap og oppreisning fastsatt etter

rettens skjønn. De saksøkte innga tilsvaer i saken 16. mars 2011. I prosesskriv datert 21. juni 2011 begrenset Knutsen mortifikasjonskravet til å gjelde tre utsagn.

De saksøkte krevde at det som vilkår for å fremme saken skulle stilles sikkerhet for sakskostnader saksøker måtte bli pålagt å betale de saksøkte, jf. straffeprosessloven § 413. Tingretten besluttet 11. august 2011 at Knutsen innen 26. august 2011 skulle stille sikkerhet for fremtidige sakskostnader med 700 000 kroner. I prosesskriv 22. august 2011 frafalt Knutsen mortifikasjonskravet og begjærte saken overført i sivilrettslige former for så vidt gjaldt hans borgerlige rettskrav om erstatning og oppreisning. De saksøkte begjærte etter dette saken hevet i sin helhet. Tingretten avsa 18. januar 2012 kjennelse der det ble bestemt at saken skulle heves for så vidt gjelder kravet om mortifikasjon, men fortsette etter tvistelovens regler når det gjelder kravet om erstatning og oppreisning. Retten fant at det ikke var grunnlag for å opprettholde sikkerhetskravet som var knyttet til den private straffesaken.

Saksøkerens påstandsgrunnlag

De saksøkte har hver for seg, direkte eller ved medvirkning, forsettlig eller uaktsomt krenket Knutsens ære og skadet hans omdømme gjennom produksjonen og kringkastingen av programmet "Bygg og Bedrag". Knutsen fremstilles i programmet som den eneste ansvarlige for alle forhold ved byggeprosjektet i Th. Widdings veg 9 i Tromsø, herunder prosjekteringsansvar og utførelsesansvar som ligger klart utenfor hans ansvarsområde. Videre fremstilles han tendensiøst og kritikkverdig når det gjelder hans øvrige næringsvirksomhet uten at de saksøkte med tilstrekkelig aktsomhet har undersøkt om opplysningene som presenteres objektivt sett er korrekte. De saksøkte har plikt til å erstatte Knutsen det økonomiske og ikke-økonomiske tap han har lidt ved krenkelsen, jf. skadeserstatningsloven § 3-6. Utmålingen må basere seg på rettens skjønn. Det er fremlagt beregninger av det inntektstap Knutsen er og vil bli påført som følge av krenkelsen. Disse viser et lidt inntektstap i 2010 og 2011 på totalt 1 764 197 kroner, mens det fremtidige inntektstapet vil ligge mellom ca. 4,5 og 12 millioner kroner. Når det gjelder størrelsen på oppreisningserstatningen, gir avgjørelsen av 31. mai 2011 i Oslo tingrett (sak nr. 10-122687TVI-OTIR/01) en viss veiledning. Det ble der idømt oppreisning på en million kroner.

Påstandene som fremsettes i programmet kan ikke anses berettiget etter en avveining av de hensyn som begrunner ytringsfrihet. Selv om forbrukerjournalistiske programmer generelt sett har allmenn interesse, fremmer ikke dette programmet objektiv allmenn informasjon, men bærer mer preg av skandalefjernsyn. Graden av krenkelse er stor. Knutsen drev et lite byggefirma, og krenkelsen er derfor større enn om det hadde vært tale om en stor virksomhet. Han har mottatt flere hat- og trusselmeldinger i etterkant av programmet, han ble sykemeldt i ett år og også hans kone og datter ble sykemeldt. Programmet presenterer usanne og fordreide faktaopplysninger, og de presseetiske reglene brytes på flere punkter.

Det er for det første tale om videreformidling av påstander som ikke bygger på troverdige kilder og som Knutsen ikke har fått imøtegå, bl.a. opplysninger fra Sørensen som da befant seg i en tvist med Knutsen. Også familien Skredlund var i rettsvist med Knutsen og kan ikke betegnes som en troverdig kilde. Tilsvarende gjelder for Skjærstein og Troms Takst, som handlet på oppdrag for familien. Når det gjelder opplysningene fra Meløysund i SINTEF Byggforsk, tok hun stilling til arbeid som ikke var ferdigstilt og arbeid Knutsen ikke hadde utført. Videre er det tale om påstander fremsatt av de saksøkte, bl.a. at det vil koste familien 1,5 millioner kroner å rette opp feilene ved huset og at hele huset fortsatt siger og kan gå opp i skjøtene. Dette er påstander som ikke bygger på et fyllestgjørende faktisk grunnlag.

De saksøkte var ikke i aktsom god tro da de satte frem påstandene i programmet. Konkursene Knutsen har vært involvert i fant sted for tolv og 22 år siden, og det kan ikke anses tilbørlig å trekke dette frem. I programmet blir det særlig fokusert på fire forhold ved byggeprosjektet i Th. Widdings veg 9, nemlig boligens tak, skjevhet i vegg, fundamentering og oppbygging av terrassen og blikkenslagerarbeidet. Når det gjelder taket på boligen, var de saksøkte kjent med at Knutsen i januar 2009 hadde erkjent at undertaket var lagt feil vei. Videre var de kjent med avtalen om at familien Skredlund skulle holde tilbake 93 000 kroner og at Knutsen skulle komme tilbake til våren for å rette opp feilen. De saksøkte var også kjent med at Knutsen hadde erkjent skjevheten i huset og avtalen om at familien skulle tilbakeholde/få kompensasjon på 50 000 kroner for denne mangelen. Disse opplysningene ble likevel ikke tatt med i programmet. Når det gjelder fundamenteringen og oppbyggingen av terrassen, visste de saksøkte at Knutsen gjorde gjeldende at Polar Byggservice hadde bygget terrassen og at andre enn Knutsen og hans folk hadde stått for fundamenteringen. Knutsen hadde ikke kompetanse til å fundamenterer, og det var derfor han formidlet Isaksen til familien. Isaksen fakturerte familien direkte. Det fremgår av kommunens godkjenning av byggeprosjektet at arkitektfirmaet er ansvarlig prosjekterende og ansvarlig kontrollerende for prosjektering av bygninger og installasjoner, tiltaksklasse 2, mens Knutsen bare er ansvarlig utførende og ansvarlig kontrollerende for utføring for bygninger og installasjoner, tiltaksklasse 1. Knutsen har ikke hatt noen innflytelse på verken Isaksens eller BMs arbeid siden han ikke har hatt noen instruksjonsrett overfor dem. De saksøkte har heller ikke opplyst om dette i programmet. Dersom det i programmet hadde blitt opplyst om det Knutsen har erkjent når det gjaldt taket og skjevheten i huset og at Knutsen ikke var ansvarlig verken for fundamenteringen eller byggingen av terrassen, ville programmet sett helt annerledes ut. De saksøkte har bygget hele sin research på sin egen fortolkning av avtalen mellom Knutsen og familien Skredlund av 2. september 2008 og lagt for mye i begrepet "hovedentreprenør".

Til tross for at Knutsen ikke har utført noe blikkenslagerarbeid på boligen, opplyses det i programmet at blikkenslageren finner flere alvorlige feil ved det arbeid som er utført. Blikkenslagerarbeidet skulle imidlertid utføres mot slutten av byggeprosessen. Dette er faktainformasjon som har blitt holdt borte fra programmet. Videre vises det til at det er

funnet tydelige tegn på svertesopp på taket. Det er imidlertid ikke ført sannhetsbevis for at den sponplaten som holdes opp i programmet var noe Knutsen ville inkorporere som en del av takkonstruksjonen. Når det gjelder "sidesaken" i programmet om Knutsens renovering av Sørensens bad, hadde Forbrukerrådet ikke påvist mangelfulle forhold ved Knutsens arbeid. Forbrukerrådet kom til at Sørensen skulle betale det beløp som var nedfelt i kontrakten og i tillegg inntil 11 500 kroner for elektriker og inntil 11 500 kroner for rørlegger, samt dokumenterte materialkostnader. Heller ikke dette ble det opplyst om i programmet.

Saksøkerens påstand

1. De saksøkte dømmes til in solidum, innen 14 dager fra dommens forkynnelse, å betale erstatning for lidt tap og fremtidig inntektstap til Leif Erik Knutsen fastsatt etter rettens skjønn.
2. De saksøkte dømmes in solidum, innen 14 dager fra dommens forkynnelse, å betale oppreisningserstatning til Leif Erik Knutsen fastsatt etter rettens skjønn.
3. De saksøkte dømmes in solidum, innen 14 dager fra dommens forkynnelse, å betale Leif Erik Knutsens sakskostnader.

De saksøktes påstandsgrunnlag

Det foreligger ikke rettslig grunnlag for erstatning eller oppreisning etter skadeserstatningsloven § 3-6. Selv om det fremsettes ærekrenkende utsagn om Knutsen i programmet, kan disse ikke anses som rettsstridige. Hovedregelen om ytrings- og pressefrihet må her slå inn. Det er det kringkastede programmet i sin helhet som skal vurderes. Når det gjelder utsagnene i programmet knyttet til taket på huset i Th. Widdings veg 9, har Knutsen selv innrømmet at taket ble lagt feil vei. Dette styrker grunnlaget for at det ikke er tale om rettsstridige utsagn. Sponplaten som holdes opp i programmet, ble funnet på taket og viser svertesopp. Dette indikerer at det ikke var et egnet klima for de materialene som lå på taket. For så vidt gjelder fundamenteringen er det ikke omtvistet at den var dårlig. De saksøkte har basert seg på troverdige kilder og utført et aktsomt journalistisk arbeid når de har lagt til grunn at Knutsen var ansvarlig for fundamenteringen. Det fulgte av avtalen mellom Knutsen og familien Skredlund at Knutsen var ansvarlig for hele byggeprosjektet. Det fremgikk av møtereferat skrevet av Skjærstein at Knutsen skulle foreta beregninger knyttet til fundamenteringen. Videre fremgikk det av timeliste skrevet av Knutsen at han tok betalt for å ha gravd ned spirorør. Han bygget dessuten balkongen i annen etasje der søylene står rett ned på terrassen, og ved å ha gjort dette har han akseptert det terrassen var støttet på. Det er også på det rene at han foreslo for familien at de kunne bruke et såkalt "Big Foot-element". Alt dette talte for at Knutsen hadde noe med fundamenteringen å gjøre. Når det gjelder blikkenslageren som opptrer i programmet, sier

han bare noe om snekkerarbeidet som ligger til grunn for blikkenslagerarbeidet. De saksøkte har dermed ikke fremstilt det som om Knutsen har gjort blikkenslagerarbeid, og på dette punktet er det derfor ikke tale om noen ærekrenkelse. Skjevheten i huset er ikke omtvistet. Også her styrker Knutsens innrømmelse troverdigheten av de øvrige dokumentene og vitnene og innebærer at ytringene ikke er rettsstridige, men sanne. Forliksavtalen inngått mellom Knutsen og familien Skredlund innebærer dessuten at Knutsen har erkjent at det forelå feil og mangler for 700 000 kroner ved huset.

Ytringene hviler på et fyllestgjørende faktisk grunnlag ettersom de saksøkte bygget på troverdige kilder og faktum fremsto som sant. SINTEF Byggforsk vurderte saken grundig som et uavhengig organ. Seniorforsker Meløysund gjennomførte to befaringer på eiendommen i Th. Widdings veg 9 og rapporterte om alvorlige feil og mangler. Videre bygget de saksøkte på den uavhengige rapporten fra Troms Takst, som også konkluderte med at det forelå store mangler ved det arbeidet som var utført. De saksøkte snakket med ingeniør Skjærstein, og det ble foretatt omfattende intervjuer med familien Skredlund, som fremsto som troverdig. Funnene ble bekreftet av de fagfolkene som deltok i utbedringsarbeidet. Det var ingen holdepunkter for at noen av disse kildene ikke var troverdige.

Redaksjonen var i aktsom god tro i sine vurderinger av den informasjonen som man klarte å finne frem til. I avtalen mellom Knutsen og familien Skredlund datert 2. september 2008 sto det uttrykkelig at Knutsen var "ansvarlig" for å føre opp nytt tilbygg og utføre nødvendig ombygging av Th. Widdings veg 9 og at han skulle stå som "hovedentreprenør". Familien fikk det klare inntrykk at de skulle forholde seg til Knutsen og at det var han som var sjefen på byggeplassen. Dette viste seg bl.a. ved at da de ville fremskynde arbeidet med terrassen, spurte de Knutsen om det var i orden, og tilsvarende spurte de Knutsen om det var greit at de ønsket en annen graver enn Isaksen. Skredlund har forklart at han flere ganger sa til Knutsen at han og hans kone var ufaglærte og at det var viktig for dem at arbeidet ble gjort ordentlig. På bakgrunn av dette må det ha vært klart for Knutsen at familien Skredlund anså ham som den som ledet arbeidet og skulle utføre det etter avtalen. Knutsen bærer som den profesjonelle part risikoen for uklarheter i avtalen, slik at tvil knyttet til ordlyden må gå utover ham. Redaksjonen vurderte det slik at en naturlig språklig forståelse av avtalen tilsa at Knutsen var ansvarlig for sine underentreprenører og at det ikke var tale om sideentreprenører her. Det fremgår av timeliste fra Knutsen datert 16. november 2008 at han har tatt betalt for 50 timer knyttet til manglende arbeidstegninger og beregninger. Når det gjelder det forhold at Knutsen i henhold til kommunens godkjenning er listet opp som ansvarlig utførende og ansvarlig kontrollerende for utføring av bygninger og installasjoner, tiltaksklasse 1, har dette betydning for Knutsens offentligrettslige ansvar overfor kommunen, men bare begrenset betydning for hans ansvar overfor familien Skredlund. Uansett faller både prosjektering og fundamentering av bolighus innunder tiltaksklasse 1.

Graden av krenkelse ved programmet er lav. Knutsen er en næringsdrivende som tilbyr håndverkertjenester, og programmet fokuserer ikke på noe personlig som seksualitet, religion eller lignende. Videre har Knutsen fått mulighet til å imøtegå de sentrale punktene i programmet. Bisaken om Sørensens bad varte kun i ett minutt og 28 sekunder, mens programmets totale lengde var på 43 minutter. Intervjuet med advokat Bårdlund ga ikke informasjon som tilsa at det faktum redaksjonen hadde, burde korrigeres. Programmet handler om forbrukerjournalistikk og har stor allmenn interesse. Det setter fokus på dårlige håndverkere og beskytter forbrukere mot overgrep fra næringsdrivende. Det foreligger også andre gode grunner til å sende programmet. Familien Skredlund, som har et funksjonshemmet barn, mistet sin økonomiske trygghet og ble uforskyldt påført graverende feil fra en håndverker. Ut fra folkeopplysningshensyn er det viktig å vise hva som kan skje ved bruk av håndverkere som ikke gjør jobben sin.

De saksøktes påstand

1. Nordisk Film TV AS frifinnes.
2. Viasat Broadcasting UK Ltd frifinnes.
3. Lasse Ramstad frifinnes.
4. Janne Seime Siler frifinnes.
5. Leif Erik Knutsen dømmes til å betale de saksøktes sakskostnader.

Rettsens vurdering

Vilkårene for å tilkjenne erstatning og oppreisning etter en påstått ærekrenkelse fremgår av skadeserstatningsloven § 3-6. Bestemmelsens første ledd lyder slik:

"Den som har krenket en annens ære eller privatlivets fred, skal, så fremt han har vist uaktsomhet eller vilkårene for straff er til stede, yte erstatning for den lidte skade og slik erstatning for tap i fremtidig erverv som retten under hensyn til den utviste skyld og forholdene ellers finner rimelig. Han kan også pålegges å betale slik erstatning (oppreisning) for skade av ikke økonomisk art som retten finner rimelig."

Etter første ledd kreves at noen "har krenket en annens ære". I dette ligger at gjerningsbeskrivelsen i straffeloven §§ 246 eller 247 objektivt sett er oppfylt. Videre er det fastslått i rettspraksis at utsagnene må være rettsstridige og at dette begrepet har samme innhold når det gjelder oppreisning som det har i straffebestemmelsene, jf. Rt. 1999 side 1541 på side 1549 med henvisning til tidligere avgjørelser. Dernest kreves at det enten har vært utvist uaktsomhet eller at vilkårene for straff er oppfylt.

Idømmelse av erstatning og oppreisning for ærekrenkelser anses klart som et inngrep i ytringsfriheten etter EMK artikkel 10, jf. bl.a. Rt. 2003 side 1190. Dette innebærer at EMDs og Høyesteretts praksis i tilknytning til dette spørsmålet er den primære rettskilde når det skal tas stilling til hvorvidt de aktuelle ærekrenkelsene er omfattet av ytringsfrihetsbeskyttelsen i EMK artikkel 10, jf. menneskerettsloven § 2 nr. 1.

I den foreliggende saken har retten forstått Knutsen slik at han ikke viser til enkeltstående ytringer i program 7 i sesong 2 av "Bygg og Bedrag" som ærekrenkende, men til at programmet som helhet fremstiller ham på en ærekrenkende måte. Retten finner det ikke tvilsomt at den alminnelige tv-seer må ha oppfattet det slik at beskyldningene om Knutsens dårlige håndverk i programmet både krenket hans ærefølelse og var egnet til å skade hans gode navn og rykte, jf. straffeloven §§ 246 og 247. Dette er heller ikke bestridt av Nordisk Film m.fl., som er enige i at utsagn i programmet knyttet både til taket, fundamenteringen av terrassen og skjevheten i huset i Th. Widdings veg 9 var ærekrenkende for Knutsen. Nordisk Film m.fl. kan imidlertid ikke se at det i programmet fremsettes påstander om at Knutsen har gjort mangelfullt blikkenslagerarbeid slik Knutsen har anført, da de hevder at blikkenslageren som opptrer bare uttaler seg om snekkerarbeidet som ligger til grunn for blikkenslagerarbeidet. Retten er enig i dette, da den korte sekvensen med blikkenslageren konkret knytter seg til å påvise mangelfullt snekkerarbeid som innebar at det var fare for at det kunne lekke inn vann. Uansett handler programmet i hovedsak om det dårlige håndverket knyttet til taket, fundamenteringen av terrassen og skjevheten i huset.

Det neste spørsmålet er om det er adgang til å pålegge erstatnings- og oppreisningsansvar for de ærekrenkende ytringene i programmet. Som nevnt er det klart at erstatning og oppreisning etter EMDs praksis kan være et inngrep i ytringsfriheten som strider mot EMK artikkel 10. Etter artikkel 10 nr. 2 krever inngrepet en tungtveiende begrunnelse – det må være nødvendig i et demokratisk samfunn og være til fordel for interesser som er nevnt i bestemmelsen. Det er alternativet "for å verne andres omdømme" som er aktuelt her. Det følger både av EMDs og Høyesteretts praksis at det i den avveining som må foretas etter artikkel 10, bør tas utgangspunkt i pressens grunnleggende funksjon i et demokratisk samfunn, både som sentral utøver av ytringsfriheten og som den viktigste arena for andres bruk av denne frihet. Pressens rolle som "public watchdog" må imidlertid "balanseres mot hensynet til personvernet, derunder enkeltmenneskers omdømme, som også er en anerkjent menneskerettighet, jf. EMK artikkel 10 nr. 2 – vern av omdømmet – og FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter artikkel 17 nr. 1", jf. Rt. 2002 side 764 på side 773. Når det skal tas stilling til om det vil være i strid med EMK artikkel 10 å pålegge erstatnings- og oppreisningsansvar for de ærekrenkende ytringene, må det foretas en sammensatt helhetsvurdering der en rekke momenter inngår. I den nye straffeloven av 20. mai 2005 nr. 28, som ennå ikke er trådt i kraft, er ærekrenkelser avkriminalisert, men adgangen til å kreve erstatning og oppreisning for ærekrenkelser er videreført i ny § 3-6 a i skadeserstatningsloven. Bestemmelsens annet ledd er utformet for best mulig å dekke de sentrale vurderingstemaer som er lagt til grunn i EMDs og Høyesteretts praksis når det er

spørsmål om en sanksjon mot ytringer er i strid med EMK artikkel 10, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 488. Annet ledd i ny § 3-6 a i skadeserstatningsloven lyder slik:

"En ærekrenkende ytring medfører ikke ansvar etter første ledd dersom den anses berettiget etter en avveining av de hensyn som begrunner ytringsfrihet. Ved denne vurderingen skal det særlig legges vekt på om ytringen hviler på et fyldestgjørende faktisk grunnlag, på ytringens grad av krenkelse, og om hensynet til den krenkede er tilfredsstillende ivare tatt ved for eksempel adgang til imøtegåelse, om allmenne interesser eller andre gode grunner tilsa at den ble satt frem, og om ytreren har vært i aktsom god tro med hensyn til de momenter som kan gjøre ytringen berettiget."

Selv om bestemmelsen ennå ikke er trådt i kraft, er den ikke ment å endre dagens rettstilstand, og momentene som angis i annet ledd må anses som en kodifisering av gjeldende rett, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 488. Annet ledd gir dermed god veiledning for den helhetsvurderingen som skal foretas.

Det følger av EMDs praksis at spørsmålet om det var tale om ytringer av allmenn interesse, er et særlig viktig moment i vurderingen av om ytringene er ansvarsfrie, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 489. Videre uttales følgende i proposisjonen:

"Ytringer som vanligvis tilfredsstiller kravet til allmenn interesse, vil være slike som berører politiske emner eller er av maktkritisk karakter, uavhengig av hva slags makt det er tale om. Gjenstand eller mål for slike ytringer vil kunne være personer innenfor offentlig eller privat virksomhet. Men også beskyldninger på mer personlige områder kan tenkes å ha allmenn interesse, for eksempel dersom det dreier seg om å hindre grove overgrep eller lignende. Ved å nevne den allmenne interesse særskilt har departementet også for øye den særlige rolle pressen har som "public watchdog" slik EMD gjerne uttrykker det."

Programmet i vår sak fokuserer på dårlig håndverk i forbindelse med et byggeprosjekt for en familie. Knutsen driver en privat næringsvirksomhet og er en profesjonell aktør som tilbyr sine håndverkertjenester i markedet. Kritikken av slik virksomhet i et forbrukerjournalistisk program har etter rettens syn klar allmenn interesse. Mange mennesker i Norge er i løpet av livet involvert i bygging av egen bolig, og det å bli advart mot dårlige håndverkere og slik kunne beskytte seg mot overgrep fra næringsdrivende, vil nok oppleves som relevant av mange. Allmenne interesser tilsier dermed at det var adgang til å fremsette beskyldningene om dårlig håndverk utført av Knutsen.

Retten ser videre på om ytringene bygget på et "fyllestgjørende faktisk grunnlag". Det fremgår av Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 489 at dette er dekkende både for ytringer med et hovedsakelig faktisk innhold ("statements of facts" i EMD) og mer verdipregede ytringer ("value judgements"). Jo mer konkrete og presise beskyldningene er, jo mer må kreves av objektivt faktisk belegg. I vår sak finner retten at ytringene om Knutsens dårlige håndverk i hovedsak er faktapåstander og at det fremsettes relativt konkrete beskyldninger

først og fremst knyttet til feil og mangler ved utførelsen av taket, fundamenteringen av terrassen og skjevheten i huset i Th. Widdings veg 9. Når det gjelder utsagnene i programmet knyttet til taket, har Knutsen selv innrømmet at undertaket ble lagt feil vei. Videre fant Skjærstein i Byggebistand, Troms Takst, Meløysund i SINTEF Byggforsk og de fagfolkene som deltok i utbedringsarbeidet på huset flere feil bl.a. knyttet til tettheten i takkonstruksjonen, og det ble gjort funn av en sponplate med svertesopp på taket. Johnny Karlsen, som var med på utbedringsarbeidet for 1-2-3 Bygg og oppdaget svertesoppen, har for retten forklart at han er sikker på at sponplaten var en del av de nye materialene som ble lagt av Knutsen. Retten fester lit til denne forklaringen. Retten kan ikke se at det har noen betydning at Knutsen hadde lovet familien Skredlund at han skulle komme tilbake våren 2009 for å rette opp taket og at det ble avtalt at familien skulle holde tilbake 93 000 kroner i påvente av retting. Rettingen ble aldri foretatt, angivelig fordi det oppsto uenighet mellom Knutsen og familien om betaling for tilleggsarbeider mv. Da Nordisk Film m.fl. startet sine undersøkelser våren 2010, var det uansett helt på det rene at taket på huset var beheftet med en rekke feil, og retten finner at beskyldningene vedrørende arbeidet på taket hviler på et fyllestgjørende faktisk grunnlag.

Skjevheten i huset i Th. Widdings veg 9 er ikke omtvistet. Også her har Knutsen erkjent at dette skyldes feil på hans side, og innrømmelsen underbygges av de funn som ble gjort av Skjærstein, Troms Takst, Meløysund m.fl. Retten finner dermed at også beskyldningene vedrørende skjevheten i huset hviler på et fyllestgjørende faktisk grunnlag. På samme måte som når det gjelder taket, kan retten ikke se at avtalen om at familien skulle tilbakeholde/få kompensasjon på 50 000 kroner for denne mangelen har noen betydning i denne sammenheng.

Når det gjelder fundamenteringen av terrassen, er det ikke omtvistet at den var mangelfull. Bl.a. var det ikke noen understøttelse under spirorørene som var satt rett ned i myrområdet. Knutsen har imidlertid anført at han ikke var ansvarlig for fundamenteringen og at programmet uriktig fremstiller ham som ansvarlig. I avtalen mellom Knutsen og familien Skredlund datert 2. september 2008 sto det at Knutsen var "ansvarlig" for å "føre opp nytt tilbygg og utføre nødvendig ombygging av Th. Widdings veg 9 i henhold til mottatte tegninger og beskrivelse" og at han skulle stå som "hovedentreprenør" og "skaffe til veie andre underentreprenører". Det fulgte dermed av avtalen at Knutsen var ansvarlig for hele byggeprosjektet. Det fremgikk også av avtalen at utgraving og tilkjøring av masser samt rør og elektrisk arbeid ikke var "med i beregningen", men retten kan ikke se at det endrer det forhold at Knutsen skulle være ansvarlig for hele prosjektet. På bakgrunn av det Torgeir Skredlund forklarte i retten legger retten til grunn at familien oppfattet Knutsen som den klare sjefen på byggeplassen og den de skulle forholde seg til. Dette viste seg bl.a. ved at da de ville fremskynde arbeidet med terrassen, spurte de Knutsen om det var i orden, og tilsvarende spurte de Knutsen om det var greit at de ønsket en annen graver enn Isaksen. Etter rettens oppfatning må det også ha vært klart for Knutsen at familien anså ham som den som ledet arbeidet og skulle utføre det etter avtalen.

I henhold til møtereferat skrevet av Skjærstein fra møte mellom Knutsen og familien skulle Knutsen foreta beregninger knyttet til fundamenteringen. Det fremgikk da også av timeliste fra Knutsen datert 16. november 2008 at han tok betalt for 50 timer knyttet til manglende arbeidstegninger og beregninger. Videre fremgikk det av timeliste skrevet av Knutsen at han tok betalt for å ha gravd ned spirorør. Det er også klart at han foreslo for familien at det kunne benyttes et såkalt "Big Foot-element" til fundamenteringen. Disse forholdene indikerer at Knutsen har vært ansvarlig for fundamenteringen. Retten kan ikke se at det har noen betydning at Knutsen i henhold til kommunens godkjenning er listet opp som ansvarlig utførende og ansvarlig kontrollerende for utføring av bygninger og installasjoner, tiltaksklasse 1. Retten er enig med Nordisk Film m.fl. i at dette har betydning for Knutsens offentligrettslige ansvar overfor kommunen, men bare begrenset betydning for hans ansvar overfor familien Skredlund, og i henhold til Direktoratet for byggkvalitets veiledning til forskrift om godkjenning av foretak for ansvarsrett faller uansett både prosjektering og fundamentering av bolighus som det i Th. Widdings veg 9, innunder tiltaksklasse 1. Videre har retten funnet forklaringen til Asgeir Karlsen i BM troverdig. Retten legger på bakgrunn av denne forklaringen til grunn at BM ønsket å grave helt ned til fast grunn, men at de ble stoppet av Knutsen, som ønsket å støpe med en gang. Dette ville ikke BM være med på, og firmaet forlot derfor byggeplassen. BM hadde så vidt begynt på søylepunktene, men ikke fullført dette arbeidet, og fundamenteringen skjedde etter at de hadde dratt. Retten bemerker dessuten at Knutsen bygget balkongen i annen etasje der søylene står rett ned på terrassen, og ved å ha gjort dette har han uansett akseptert det terrassen var støttet på. Etter dette finner retten at også beskyldningene knyttet til fundamenteringen av terrassen hviler på et fyllestgjørende faktisk grunnlag.

Det neste retten skal vurdere er graden av krenkelse ved programmet. Retten finner det klart at Knutsen opplevde programmet som svært krenkende. Selv om det omhandlet hans næringsvirksomhet, er det tale om et lite byggefirma, og programmet var i stor grad vinklet mot Knutsen personlig. Retten legger til grunn at i en forholdsvis liten og oversiktlig by som Tromsø, var det en stor belastning for både Knutsen og hans familie at han ble fremstilt som en dårlig håndverker. Programmet hadde dessuten en til dels tabloid fremstilling og inneholdt enkelte unøyaktigheter bl.a. knyttet til hvor mye familien Skredlund hadde betalt Knutsen. Det følger imidlertid av EMDs praksis at "også en aggressiv og polemisk tone i reportasjene er vernet av ytringsfriheten. Og også visse overdrivelser og feilskjær godtas", jf. Rt. 2003 side 1190 avsnitt 85. Avhengig av omstendighetene i det enkelte tilfelle finnes det likevel grenser for "en unødige sårende og krenkende form", jf. Rt. 2002 side 764 på side 776. Retten kan ikke se denne grensen er overskredet i foreliggende tilfelle.

Graden av krenkelse henger nært sammen med vurderingen av hvorvidt Nordisk Film m.fl. har opptrådt aktsomt ved publiseringen av programmet. I Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 489 er dette uttrykt slik:

"[j]o mer krenkende ytringen er, fortrinnsvis ved innholdet i beskyldningen, desto mer aktpågivenhet må ytreren vise med hensyn til ytringens forankring i faktum og med hensyn til berettigelsen av å sette den frem. Det vil alltid bli stilt krav til den som har fremsatt en beskyldning, om at han på forhånd har gjort hva som med rimelighet kan forlanges for å bringe faktum på det rene. Ved beskyldninger i media vil det også bli stilt krav til kontradiksjon for den som er rammet av en beskyldning: vedkommende skal få rimelig anledning til å imøtegå denne."

Etter rettens syn har Nordisk Film m.fl. basert seg på troverdige kilder og utført et aktsomt journalistisk arbeid ved fremsettelsen av beskyldningene mot Knutsen. For det første vurderte SINTEF Byggforsk saken grundig som et uavhengig organ. Seniorforsker Meløysund gjennomførte to befaringer på eiendommen i Th. Widdings veg 9 og rapporterte om alvorlige feil og mangler. Nordisk Film m.fl. bygget videre på rapporten fra Troms Takst, som også konkluderte med at det forelå store feil og mangler ved det arbeidet som var utført. Det ble foretatt omfattende intervjuer med familien Skredlund, Skjærstein i Byggebistand ble også intervjuet og Nordisk Film m.fl. fikk adgang til en rekke dokumenter i saken, herunder avtalen av 2. september 2008 mellom familien og Knutsen. Nordisk Film m.fl. foretok etter rettens mening en aktsom vurdering da de la til grunn at avtalen tilsa at Knutsen var ansvarlig for fundamenteringen. De fagfolkene som deltok i utbedringsarbeidet på eiendommen bekreftet funnene av feil og mangler ved Knutsens arbeid. Samlet sett finner retten at Nordisk Film m.fl. var i aktsom god tro i sine vurderinger av den informasjonen som man klarte å finne frem til.

Videre finner retten at Knutsen har fått rimelig adgang til å imøtegå de sentrale punktene i programmet. Nordisk Film m.fl. henvendte seg to ganger til Knutsen på telefon for å få ham til å stille opp på et intervju. Knutsen ønsket imidlertid ikke dette, men advokat Bårdlund ble intervjuet. Retten kan ikke se at det har noen betydning at deler av intervjuet med advokat Bårdlund ble klippet bort i det endelige programmet. Retten er for øvrig enig med Nordisk m.fl. i at intervjuet ikke ga informasjon som tilsa at det faktum redaksjonen hadde, burde korrigeres. Ideelt sett burde advokat Bårdlund også fått mulighet til å imøtegå påstandene i programmet som var knyttet til sidesaken om Sørensens bad. Denne sidesaken utgjorde imidlertid en svært liten del av programmet, og dessuten var det advokat Bårdlund selv som avbrøt intervjuet slik at programlederen ikke fikk fullført det. Retten finner at Nordisk Film m.fl. har opptrådt "in good faith in order to provide accurate and reliable information in accordance with the ethics of journalism", jf. bl.a. EMDs dom av 7. mai 2002 (EMD-1999-46311) i saken *McVicar mot United Kingdom*.

Etter dette finner retten at de ærekrenkende utsagnene fremsatt i programmet må anses å ligge innenfor ytringsfriheten, slik denne er definert i EMDs og Høyesteretts praksis i henhold til EMK artikkel 10. Følgelig er det ikke grunnlag for erstatning eller oppreisning etter skadeserstatningsloven § 3-6.

Sakskostnader

Nordisk Film m.fl. har vunnet saken fullt ut og skal etter hovedregelen i tvisteloven § 20-2 første ledd tilkjennes sakskostnader. Retten har vurdert unntaksregelen i § 20-2 tredje ledd, men ikke funnet at den kommer til anvendelse. Nordisk Film m.fl. tilkjennes derfor sakskostnader. Advokat Stine Helén Pettersen har inngitt sakskostnadsoppgave der det totale salærkravet utgjør 956 350 kroner. I tillegg har Nordisk Film m.fl. krevd dekket godtgjørelse for tapt arbeidsfortjeneste for Janne Seime Siler med 12 500 kroner, for Lasse Ramstad med 15 386 kroner, for John Bjarne Lium med 3 167 kroner og for Byggebistand (retten antar at det her siktes til vitnet Oddvar Skjærstein) med 3 500 kroner. (Disse beløpene er i prosesskriv av 5. juni 2012 blitt justert noe siden sakskostnadsoppgaven ble inngitt ved rettsmøtets slutt.) Det er videre krevd dekket reise- og oppholdsutgifter for advokat og parter på totalt 66 213 kroner, samt diverse øvrige utlegg på 4 850 kroner. Så langt retten kan se beløper det totale sakskostnadskravet – der de sist justerte beløpene når det gjelder godtgjørelse for tapt arbeidsfortjeneste er hensyntatt – seg til 1 061 966 kroner. Advokat Pettersen har riktignok oppgitt det totale kravet til å være 1 101 080 kroner, men retten antar at det oppgitte totalbeløpet beror på en summeringsfeil.

Advokat Roar Bårdlund har protestert mot kravet som vesentlig for høyt. Det er anført at advokat Pettersens salærkrav langt overstiger det som er nødvendig, jf. tvisteloven § 20-5. Videre er det anført at det ikke er adgang til å kreve dekket godtgjørelse for tapt arbeidsfortjeneste for partene Siler og Ramstad. Advokat Pettersen har ved inngivelsen av sakskostnadsoppgaven og i prosesskriv av 5. juni 2012 redegjort for kravet og i hovedsak anført at salærkravet er nødvendig og at det er adgang til å kreve dekket godtgjørelse for tapt arbeidsfortjeneste for partene.

Etter tvisteloven § 20-5 første ledd skal full erstatning for sakskostnader dekke partens nødvendige utgifter. Utgifter til prosessfullmektig vil som utgangspunkt bli regnet som en nødvendig kostnad, men nødvendighetskriteriet gjelder også for prosessfullmektigens arbeid. Vedkommende advokat må vurderes mot en tenkt advokatnorm, nemlig hvilke kostnader som vil påløpe basert på god advokatskikk. Det innebærer at advokatens opplæringsutgifter ikke kan kreves dekket. Advokat Pettersens salærkrav utgjør som nevnt totalt 956 350 kroner. Det fremgår av sakskostnadsoppgaven at det er arbeidet 391 timer med saken forut for selve hovedforhandlingen. Dersom det legges til grunn at de saksøktes prosessfullmektiger har arbeidet 8 timer med saken per dag – noe som i utgangspunktet må anses som et meget høyt timetall – innebærer 391 timer hele 49 arbeidsdager à 8 timer. Salærkravet må anses som svært høyt og klart høyere enn hva som må anses nødvendig for å få saken betryggende utført. Til sammenligning har advokat Bårdlund fremsatt et salærkrav på 431 557 kroner, der det fremgår at det er brukt 168,75 timers arbeid på saken forut for hovedforhandlingen. Selv om retten er enig med advokat Pettersen i at saken krevde at de saksøktes prosessfullmektiger måtte sette seg inn i byggesaken, som de saksøkte – i motsetning til saksøker – ikke hadde vært delaktig i tidligere, kan retten ikke

se at dette kan forsvare at det kreves godt over det dobbelte av det motparten har krevd. Retten bemerker videre at selv om saken reiste spørsmål fra flere rettsområder, forelå det klare rettskilder, og saken fremsto ikke som så komplisert at et salærkrav på over 950 000 kroner kan anses nødvendig. Retten har i nødvendighetsvurderingen vektlagt at den ikke kan se at det ut fra betydningen av saken har vært rimelig å pådra et så høyt krav, jf. tvisteloven § 20-5 første ledd annet punktum. Riktignok reiste saken enkelte spesielle prosessuelle problemstillinger bl.a. knyttet til konverteringen fra privat straffesak til en sivil sak, men heller ikke dette kan etter rettens mening medføre at det høye salærkravet anses nødvendig. Retten bemerker dessuten at advokat Pettersen har oppgitt at det er brukt 157 timer i perioden fra kjennelsen om konvertering forelå 18. januar 2012 og frem til hovedforhandling. Tatt i betraktning at prosessfullmektigene allerede hadde forberedt seg til den opprinnelig berammede hovedforhandlingen 5. september 2011, fremstår dette timetallet som uforholdsmessig høyt. Etter dette finner retten at salærkravet skjønnsmessig må reduseres til 700 000 kroner.

Retten ser videre på spørsmålet om det kan kreves dekket godtgjørelse for tapt arbeidsfortjeneste for partene Siler og Ramstad. Etter tvisteloven § 20-5 første ledd tredje punktum kan parten kreve rimelig godtgjørelse for eget arbeid med saken når det har vært særlig omfattende eller det ellers måtte ha vært utført av en prosessfullmektig eller annen fagkyndig hjelper. Vanlig lære etter tvistemålsloven § 176 – som tvisteloven § 20-5 i det vesentligste er en videreføring av – er at der parten er en juridisk person, er hovedregelen at tapt arbeidsfortjeneste som en som er ansatt hos parten eller partens lovlige representant har ved å møte i retten, anses som en kostnad som kan kreves erstattet, jf. bl.a. Tore Schei, Tvistemålsloven med kommentarer (2. utg.) side 580-581 med henvisning til Rt. 1984 side 1491. Når det gjelder en part som er en fysisk person, er derimot hovedregelen at vedkommende ikke får dekket tapt arbeidsfortjeneste ved å møte i retten, jf. bl.a. Tore Lunde i Lov og rett 2007 nr. 1 på side 28. Men også for parter som er fysiske personer, har det i teorien blitt argumentert for at tapt arbeidsfortjeneste en part har ved å møte i retten i saker av noe omfang, må regnes som en nødvendig kostnad ved saken, jf. Jens Edvin A. Skoghøy, Tvistemål (2. utg.) side 1048 og Schei, op.cit., side 581. I den foreliggende sak har Nordisk Film og TV3 på grunnlag av sine tidligere arbeidsgiverforhold til Ramstad og Siler dekket de sistnevntes tapte arbeidsfortjeneste ved å møte i retten under hovedforhandlingen. Ramstads og Silers nåværende arbeidsgivere har trukket dem i lønn for deres fravær i forbindelse med hovedforhandlingen. Videre er det tale om en sak som har pågått i halvannet år med en ukes hovedforhandling. På bakgrunn av dette har retten kommet til at godtgjørelse for den tapte arbeidsfortjenesten Siler og Ramstad har hatt, kan kreves dekket.

Retten finner videre at reise- og oppholdsutgifter samt diverse øvrige utlegg skal dekkes som oppgitt i sakskostnadsoppgaven. Etter dette tilkjennes det sakskostnader på totalt 805 616 kroner.

Det er i de saksøktes sakskostnadsoppgave opplyst at sakskostnadene i saken er betalt av Nordisk Film. Det er videre opplyst at Nordisk Film er merverdiavgiftspliktig, slik at det ikke er krevd merverdiavgift på sakskostnadene. Retten legger på bakgrunn av dette til grunn at sakskostnadene skal tilkjennes de saksøkte ved Nordisk Film.

Dommen er avsagt en og en halv uke etter lovens frist. Grunnen er stor arbeidsbyrde.

DOMSSLUTNING

1. Nordisk Film TV AS frifinnes.
2. Viasat Broadcasting UK Ltd frifinnes.
3. Lasse Ramstad frifinnes.
4. Janne Seime Siler frifinnes.
5. Leif Erik Knutsen betaler til de saksøkte ved Nordisk Film TV AS, sakskostnader med 805 616 – åttehundreogfemtusensekshundreogseksten – kroner innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.

Retten hevet

Marianne Nergaard Magnus

Rettledning om ankeadgangen i sivile saker vedlegges.

Rettledning om ankeadgangen i sivile saker

Reglene i tvisteloven kapitler 29 og 30 om anke til lagmannsretten og Høyesterett regulerer den adgangen partene har til å få avgjørelser overprøvd av høyere domstol. Tvisteloven har noe ulike regler for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger.

Ankefristen er én måned fra den dagen avgjørelsen ble forkynt eller meddelt, hvis ikke noe annet er uttrykkelig bestemt av retten.

Den som anker må betale behandlingsgebyr. Den domstolen som har avsagt avgjørelsen kan gi nærmere opplysning om størrelsen på gebyret og hvordan det skal betales.

Anke til lagmannsretten over dom i tingretten

Lagmannsretten er ankeinstans for tingrettens avgjørelser. En dom fra tingretten kan ankes på grunn av feil i bedømmelsen av faktiske forhold, rettsanvendelsen, eller den saksbehandlingen som ligger til grunn for avgjørelsen.

Tvisteloven oppstiller visse begrensninger i ankeadgangen. Anke over dom i sak om formuesverdi tas ikke under behandling uten samtykke fra lagmannsretten hvis verdien av ankegjensstanden er under 125 000 kroner. Ved vurderingen av om samtykke skal gis skal det blant annet tas hensyn til sakens karakter, partenes behov for overprøving, og om det synes å være svakheter ved den avgjørelsen som er anket eller ved behandlingen av saken.

I tillegg kan anke – uavhengig av verdien av ankegjensstanden – nektes fremmet når lagmannsretten finner det klart at anken ikke vil føre fram. Slik nekting kan begrenses til enkelte krav eller enkelte ankegrunner.

Anke framsettes ved skriftlig ankeerklæring til den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Selvprosederende parter kan inngi anke muntlig ved personlig oppmøte i tingretten. Retten kan tillate at også prosessfullmektiger som ikke er advokater inngir muntlig anke.

I ankeerklæringen skal det særlig påpekes hva som bestrides i den avgjørelsen som ankes, og hva som i tilfelle er ny faktisk eller rettslig begrunnelse eller nye bevis.

Ankeerklæringen skal angi:

- ankeinstansen
- navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger
- hvilken avgjørelse som ankes
- om anken gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den
- det krav ankesaken gjelder, og en påstand som angir det resultatet den ankende parten krever
- de feilene som gjøres gjeldende ved den avgjørelsen som ankes
- den faktiske og rettslige begrunnelse for at det foreligger feil
- de bevisene som vil bli ført
- grunnlaget for at retten kan behandle anken dersom det har vært tvil om det
- den ankende parts syn på den videre behandlingen av anken

Anke over dom avgjøres normalt ved dom etter muntlig forhandling i lagmannsretten. Ankebehandlingen skal konsentreres om de delene av tingrettens avgjørelse som er omtvistet og tvilsomme når saken står for lagmannsretten.

Anke til lagmannsretten over kjennelser og beslutninger i tingretten

Som hovedregel kan en *kjennelse* ankes på grunn av feil i bevisbedømmelsen, rettsanvendelsen eller saksbehandlingen. Men dersom kjennelsen gjelder en saksbehandlingsavgjørelse som etter loven skal treffes etter et skjønn over hensiktsmessig og forsvarlig behandling, kan avgjørelsen for den skjønnsmessige avveiningen bare angripes på det grunnlaget at avgjørelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

En *beslutning* kan bare ankes på det grunnlaget at retten har bygd på en uriktig generell lovforståelse av hvilke avgjørelser retten kan treffe etter den anvendte bestemmelsen, eller på at avgjørelsen er åpenbart uforsvarlig eller urimelig.

Kravene til innholdet i ankeerklæringen er som hovedregel som for anke over dommer.

Etter at tingretten har avgjort saken ved dom, kan tingrettens avgjørelser over saksbehandlingen ikke ankes særskilt. I et slikt tilfelle kan dommen isteden ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen.

Anke over kjennelser og beslutninger settes fram for den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Anke over kjennelser og beslutninger avgjøres normalt ved kjennelse etter ren skriftlig behandling i lagmannsretten.

Anke til Høyesterett

Høyesterett er ankeinstans for lagmannsrettens avgjørelser.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Slikt samtykke skal bare gis når anken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken behandlet av Høyesterett. – Anke over dommer avgjøres normalt etter muntlig forhandling.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta til behandling anker over *kjennelser og beslutninger* dersom de ikke reiser spørsmål av betydning utenfor den foreliggende saken, og heller ikke andre hensyn taler for at anken bør prøves, eller den i det vesentlige reiser omfattende bevisspørsmål.

Når en anke over kjennelser og beslutninger i tingretten er avgjort ved kjennelse i lagmannsretten, kan avgjørelsen som hovedregel ikke ankes videre til Høyesterett.

Anke over lagmannsrettens kjennelse og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling i Høyesteretts ankeutvalg.